

14 september 2020

‘Warme sanering van de varkenshouderij’: toelichting van de berekeningen.

Door Adrián Estrada en Felix Voogt

1. Het stikstofeffect van de warme sanering

Het stikstof-effect van de saneringsregeling is te hoog ingeschat door het Planbureau voor de Leefomgeving, zo blijkt uit onze berekening. In het rapport ‘Analyse Stikstof-bronmaatregelen’¹ van 24 april berekent het PBL een verwachte besparing van 8,5 mol stikstof per hectare per jaar. Platform Investico deed de berekening opnieuw en kwam uit op 3,0 mol stikstof per hectare per jaar.

Dat is extra problematisch omdat de minister al twee keer een voorschot heeft genomen van in totaal 6,4 mol N/ha/jaar op het verwachte effect van de sanering. De eerste keer 2,8 mol N/ha/jaar, zoals aangekondigd in de kamerbrief van 13 november 2019. De tweede keer 3,6 mol N/ha/jaar, zoals beschreven in de kamerbrief van 19 augustus 2020.

De eerste overschatting van het PBL komt voort uit de manier waarop het de uitstoot van ammoniak omrekent naar stikstofneerslag op natuurgebieden. Daarvoor gebruikt het bureau een ‘conversiefactor’ die het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu berekende. Het RIVM ging er in hun berekening echter van uit dat er bij de saneringsregeling rekening zou worden gehouden met de afstand tot een natuurgebied van het varkensbedrijf, en kwam uit op een waarde van 10,7. Tot nu toe konden het PBL en het RIVM geen onderbouwing van deze conversiefactor overleggen.

Aangezien afstand tot een natuurgebied geen rol speelt in de saneringsvoorwaarden, doen ook varkensbedrijven mee met een relatief lage stikstofschaadte en klopt de aanname van het RIVM niet meer, erkent het instituut. In de notitie ‘Van emissie naar depositie’² berekent het RIVM een conversiefactor van 7,3 voor willekeurige, niet-regionaal geoptimaliseerde beleidsmaatregelen voor varkensstallen, waarbij geen rekening wordt gehouden met de afstand tot een natuurgebied. Het rapport ‘Analyse Stikstof-bronmaatregelen’ van het PBL verwijst ook naar dit RIVM-rapport van 1 mei in de bronnenlijst van haar berekening. Investico gebruikte deze conversiefactor van 7,3 voor de herberekening.

---

¹ <https://www.pbl.nl/publicaties/analyse-stikstofbronmaatregelen>

² <https://www.rivm.nl/documenten/notitie-van-emissie-naar-depositie>

Het RIVM en het PBL zijn het daar niet mee eens. Het feit dat alleen varkensbedrijven in de twee 'concentratiegebieden'³ Zuid en Oost kunnen meedoen, betekent volgens hen dat de regeling niet willekeurig is en de conversiefactor hoger zou moeten zijn dan 7,3. Ze impliceren daarmee dat de gemiddelde stikstofschaade van een deelnemer aan de saneringsregeling hoger is dan van een gemiddelde varkenshouderij. Het bewijs daarvoor ontbreekt echter. Het zou betekenen dat een varkenshouderij in deze concentratiegebieden gemiddeld een kleinere afstand tot een natuurgebied zou hebben - en dus méér stikstofschaade veroorzaakt - dan andere varkenshouderijen.

Het tegendeel lijkt waar te zijn: de voorwaardes van de regeling zouden zelfs contraproductief kunnen werken voor de stikstof-effectiviteit van de regeling, wat een lagere conversiefactor betekent. De voorwaarde voor geur stelt bijvoorbeeld dat alleen bedrijven in de buurt van 'geurgevoelige objecten' mee mogen doen. Zo diskwalificeert de regeling bedrijven die dicht bij een natuurgebied liggen maar weinig woonhuizen in de directe omgeving hebben.

Het gebruik van een te hoge conversiefactor betekent dat er op basis van de uitstoot uit de stallen te veel reductie in de neerslag op natuurgebieden is berekend. Als we puur corrigeren op de conversiefactor, is het verwachte effect van de regeling 5,7 mol N/ha/jaar. Daarmee heeft de minister dus al te veel ruimte aan de bouw beloofd: 6,4 mol N/ha/jaar.

De tweede overschatting die het PBL heeft gemaakt gaat over het aantal boeren dat zal deelnemen aan de regeling. Hoe meer boeren deelnemen, hoe hoger uiteraard het effect. Het PBL wist ten tijde van de berekening dat 502 boeren zich hadden aangemeld voor de regeling, en ging er bij haar berekening van uit dat 361 bedrijven uiteindelijk ook aan de voorwaarden zouden voldoen en zouden deelnemen.

Inmiddels is duidelijk dat 407 bedrijven aan de voorwaarden voldoen en varkenshoudersorganisatie POV schat dat slechts 50 tot 60 procent daarvan uiteindelijk zal deelnemen. Prognoses van adviesbureaus DLV en ABAB ondersteunen dit; vijftwintig van de zeventig varkensboeren die DLV begeleidt hebben zelfs al definitief 'nee' gezegd.

Als we uitgaan van de meest positieve schatting van POV dan zal 60 procent, dus 244 bedrijven, deelnemen. Met dit deelnamepercentage en een conversiefactor van 7,3 zal het verwachte effect van de regeling zelfs maar 3,0 mol N/ha/jaar zijn. De minister heeft meer dan het dubbele reeds aan de bouw beloofd.

Als we uitgaan van een conversiefactor van 7,3 zouden 395 varkensbedrijven moeten deelnemen om een besparing van 6,4 mol N/ha/jaar te bewerkstelligen, zoals de minister aan de bouw heeft beloofd. Met andere woorden: als er meer dan 12 bedrijven 'nee' zeggen is de benodigde ruimte al niet gehaald. Alleen al adviesbureau DLV heeft 25 klanten die reeds definitief 'nee' hebben gezegd.

---

³ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0004054/2020-02-20#Bijlagel>

Binnenkort zal de laatste beschikkingstermijn van de laatste boer aflopen en dan zal het Ministerie van LNV naar verwachting naar buiten treden met het aantal boeren dat heeft getekend. Dat hoeft echter niet te betekenen dat al deze boeren ook daadwerkelijk deelnemen, zo vertelde juridisch agrarisch adviseur José Jochemsen Vernooij van Hekkelman Advocaten ons. Zij weet uit navraag bij de RVO dat een boer ook na het tekenen van het contract zich nog terug kan trekken. Zij adviseert haar klanten dan ook om bij twijfel te tekenen.

2. Bedrag dat de Rabobank ontvangt

Investico stelt dat het bedrag dat Rabobank zal ontvangen uit de saneringsregeling kan oplopen tot 180 miljoen. Dat is gebaseerd op de volgende cijfers. Econoom varkensproductie Robert Hoste bij de Wageningen Economic Research controleerde en verbeterde de berekening.

In een kamerbrief⁴ van 10 juni 2020 meldt minister Schouten dat 407 varkensbedrijven voldoen aan de eisen van de Srv. Daar zitten 176 vleesvarkensbedrijven, 133 zeugenbedrijven, 80 gesloten bedrijven en 18 'overige' bedrijven bij. Op agrimatie.nl⁵ is het gemiddelde aantal dieren per bedrijf te vinden, voor 'overig' is de Landbouwtelling 2019 van het CBS gebruikt.

	Gemiddeld aantal varkens per type bedrijf	
	Vleesvarkens	Zeugen
Vleesvarkenbedrijf	2370	60
Zeugenbedrijf	200	750
Gesloten bedrijf	2740	570
Overig	520	100

Op basis van het aantal bedrijven per type bedrijf (zoals in de kamerbrief van 10 juni bekend gemaakt) en het gemiddelde aantal vleesvarkens en zeugen per type bedrijf zal de warme sanering zorgen voor een vermindering van 672.280 vleesvarkens en 157.710 zeugen. Eén zeug staat voor 2,74 varkensrechten volgens Robert Hoste. Daarnaast adviseert hij voor zeugen een bezettingsgraad te gebruiken van 93%⁶.

Omgerekend naar varkensrechten zijn dat 672.280 vleesvarkens en 475.337,94 zeugen. Dat maakt de verhouding vleesvarkens/zeugen in de vermindering van varkensrechten 58,58/41,42.

4

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/06/10/stand-van-zaken-subsidieregeling-sanering-varkenshouderijen-srv>

5

<https://www.agrimatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=2272&indicatorID=2100&sectorID=2255>

⁶ Email correspondentie met Platform Investico

In dezelfde kamerbrief van 10 juni 2020 meldt de minister dat er 910.645 varkensrechten uit de markt zullen verdwijnen ten gevolge van de saneringsregeling. Op basis van de verdeling zoals berekend hierboven zullen dat 533.460 vleesvarkens en 125.144 zeugen zijn (omgerekend van varkensrechten naar varkens volgens dezelfde methode van Robert Hoste).

Voor het vreemd vermogen per vleesvarken nemen we €279 aan, voor een zeug is dat €1.116 op basis van het rapport 'Economische analyses voor de sanerings- en beëindigingsregeling'⁷. Vermenigvuldigd met het aantal dieren geeft een totaal vreemd vermogen van €288,496,396.07.

Bij een gemiddeld varkensbedrijf is de banklening 78% van het vreemd vermogen⁸. De Rabobank heeft een marktaandeel van 80%, wat het totale krediet bij de Rabobank van de uitgekochte varkens €179,777,467.54 maakt. Dat is 39.51% van van het budget van de SRV (€455.000.000). Het is daarnaast 9.15% van het totale krediet dat de Rabobank op 30 juni 2020 in de varkenshouderij had uitstaan⁹ (€1.965.266.000).

Het bedrag dat de Rabobank zal ontvangen is afhankelijk van het aantal bedrijven dat uiteindelijk besluit deel te nemen aan de Srv. Het percentage van 40% van het subsidiebedrag dat naar de Rabobank zal gaan blijft gelijk ongeacht het uiteindelijke aantal deelnemers.

7

<https://research.wur.nl/en/publications/economische-analyses-voor-de-sanerings-en-beeindigingsregeling> (Bijlage 8)

8

<https://www.agrimatie.nl/Binternet.aspx?ID=8&Bedrijfstype=5&SelectedJaren=2017%402016%402015%402014&GroteKlassen=Alle+bedrijven>

⁹ <https://www.rabobank.com/nl/images/07-overview-loan-portfolio-HY2020.pdf>